

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Nieuw leven in de duisternis

kerkelijk leven

In wat voor wereld leven wij? Hoe beleven wij de werkelijkheid? Soms voelen wij ons aardig thuis in het bestaan op aarde. Op andere momenten kraakt en wringt het zo, in eigen leven of in de wereld om ons heen, dat we ons hoogst ongelukkig voelen en het liefst weg zouden willen. Dit alles klemmt te meer wanneer we niet maar op ons eigen gevoel afgaan, maar ons laten leren door wat God in de Bijbel zegt. Het zit niet goed met ons en met ons leven als God niet drastisch ingrijpt. Niet een nieuw begin maakt. In een bestaan waarin de dood ons in het bloed zit nieuw leven brengt. Licht doet opgaan in de duisternis.

G.J. van Middelkoop ■

In dit nummer

<i>Kerkelijk leven</i> - G.J. van Middelkoop	
Nieuw leven in de duisternis	517
<i>Meditatief</i> - R.J. Vreugdenhil	
Wees zuinig op ze, ze zijn van mij!	521
<i>Wandelen met God</i> - K. van den Geest	
Naar de kerk buiten je woonplaats?	522
<i>Voetnoten</i> - E.A. de Boer	
Over Genesis 1-3: Douma en Reformanda	524
<i>Uit de kerken</i>	525
<i>Muziek</i> - J. Smelik	
Looft God om zijn uitbundigheid (2 - slot)	526
<i>Synode impressies</i> - L.E. Leefink	
Witte plekken en museumbeheer	530

Tweeslachtig

Dat kan in ons leven iets tweeslachtigs brengen. We hebben te maken met een gespleten werkelijkheid. Die van de aarde waarop wij leven, met het vele mooie waarvan we mogen genieten, maar ook met alle verwording en scheefgroei in kleiner en groter verband. En die van het hemelse heil dat God wil brengen in het bestaan van wie het bij Hem zoeken. Dat tweeslachtige leidt tot een zekere spanning, waarin we er makkelijk toe komen het een zo te benadrukken dat het andere niet tot zijn recht komt. En omgekeerd. Eigenlijk, schreef iemand, zouden we zo met de aardse dingen moeten omgaan, dat we er de hemelse niet bij verliezen. En zo met de hemelse dingen omgaan dat we niet van ons aardse bestaan vervreemden. Maar we krijgen dat in deze bedeling niet glad. Hooguit komen we tot een wankel evenwicht, dat steeds opnieuw weer wordt verstoord. Toch komen we er niet onderuit deze vragen regelmatig onder ogen te zien. Hoe zien we door de bril van het geloof de wereld waarin we leven? Wat is een bijbelse kijk op de werkelijkheid? Vragen die interessant zijn als je dieper door-denkt. Maar waarvan de antwoorden ook

belangrijk zijn voor hoe we ons opstellen in het leven. En voor onze kijk op wat het voor ons doen en denken betekent dat we geloven. Deze vragen wil ik onder ogen zien om onze blik te scherpen. *Hoe kunnen wij op een bijbelse manier leven met God in een tijd en een cultuur die God op zijn best naar de rand van het bestaan duwt?* En vaak zelfs helemaal geen plaats meer heeft voor Hem en het werk dat Hij in onze wereld bezig is te doen?

Doperse denklijn

Laten we eerst eens kijken naar de lijn van denken die de Wederdopers volgden. Zij traden op in de tijd van de grote Reformatie in de zestiende eeuw. Maar zij sloten zich daar niet bij aan. Net als de reformatoren waren ze van mening, dat de kerk in de loop van de tijd ernstig misvormd was en dat ze her-vormd moest worden. Maar ze vonden de Reformatie maar half werk. Zij meenden te moeten breken met de vormen en middelen die al vele eeuwen een plaats hadden in de christelijke kerk. Heel kort gezegd: de Schrift, de kerk, het ambt, ze zagen dat als uiterlijke dingen. Waar het echt om gaat, is het innerlijke: dat wat de Heilige Geest de individuele gelovige rechtstreeks en onmiddellijk leert. En wat vraagt om een persoonlijke reactie. Op hun denkspoor konden zij niet uit de voeten met het verbond, het kader waarin God het initiatief heeft en houdt en waarin Hij ook een plaats geeft aan de kinderen van de gelovigen die nog geen idee hebben van wat Hij hen belooft. Pas als iemand tot zijn verstand gekomen was en welbewust ja zei tegen God, was er plaats voor een volwassendoop. Wie ten onrechte als kind gedoopt was, moest weer gedoopt worden.

dopersen hadden een verkeerde kijk op hoe God werkt

Daarnaast stelden zij zich ook heel radicaal op in de samenleving. De wereld was onherstelbaar bedorven door de zonde. Daarom moest wie een band had met God en zijn heil zich op afstand houden van overheid, eed en zwaard - zo mogelijk zelfs een eigen samenleving opzetten als in Münster. Hun standpunten zijn over het algemeen bekend genoeg, en daarom laten we het bij deze korte aanduidingen.

Diepere wortels

Wat bracht de Wederdopers tot deze gedachten? De wortel lag in *een verkeerde kijk op hoe God werkt*. God is als drie-enig God actief in zijn bezig zijn met mens en wereld, als Schep-

per, Verlosser en Herschepper. *De dopersen maakten echter het werk van de Zoon los van dat van de Vader. En het werk van de Geest van dat van de Zoon.* Dat betoogde de gereformeerde predikant ds. H. Hoekstra in zijn boekje *De dooperschen, historisch overzicht en beoordeling*, dat in 1900 verscheen. In 1986 sloot de christelijke gereformeerde prof. dr. W. van 't Spijker zich daarbij aan in zijn voortreffelijke *Gereformeerden en Dopers, gesprek onderweg* in de Reformatiereeks. Ds. Hoekstra was een Doleantie-predikant, maar met oog voor het bevindelijk element, schrijft Van 't Spijker. 'Hij concentreerde zich geheel op de uitleg van het Woord, maar hij deed dit op een manier die in onmiddellijk verband met de geloofsbeleving stond.(...) Zijn preken straalden innige warmte en waarheid uit'. Waar die betrokkenheid op de geloofsbeleving zo belangrijk was voor Hoekstra, mogen we aannemen dat hij met zijn kritiek op het doperse denken juist ook de goede geloofsbeleving van zijn lezers wilde dienen. Dat kan hij ook na honderd jaar nog doen. We kijken daarom naar drie fundamentele punten van zijn kritiek.

Het werk van de Vader en het werk van de Zoon

De dopersen, zegt Hoekstra, vonden alle dingen die bij het natuurlijke leven horen, van nul en gener waarde. Alles wat behoort bij het leven van de schepping en onderhouding, is niet geestelijk, maar vleselijk. Het ligt onder de zonde en behoort bij het rijk van de boze; het is bestemd voor de ondergang. Zij miskenden, dat God niet alleen de hemel en de geest, maar ook de aarde en het lichaam schiep en onderhoudt. Dat Hij een opstanding belooft van het vlees en een wederoprichting van alle dingen die een nieuwe hemel én een nieuwe aarde brengen zal. God wil zijn schepping niet laten liggen onder beslag van de Satan, beheerst door zonde en dood. Bij de schepping heeft Gods Zoon ook een rol gespeeld. Door Hem zijn alle dingen gemaakt, zegt Hebr. 1:2. Hij was ook middelaar bij de schepping. God heeft Hem als middelaar tot verlossing gezonden om de schepping weer te herstellen. 'Christus is immers gekomen tot een wereld, die Hij door en door kende, omdat ze door Hem geschapen was met alle krachten die in haar lagen en door Hem van ogenblik tot ogenblik onderhouden werd'. En nu die wereld onder beslag is gekomen van zonde en verderf, daalde de Zoon in die wereld in, om als méns, als Borg en Hoofd van de Zijnen, weer op te komen uit die wereld, 'bedekt met het stof van dat verderf'. Dáárom nam Hij het vlees en bloed van Maria aan.

Maar op dit punt gingen de wegen van de dopers en de gereformeerden uit elkaar. De dopers zagen het zo, dat God de wereld, die door de zonden vervuild is, en de door de zonde bedorven mensheid liet liggen, om iets nieuws te maken. Daarom heeft Christus volgens hen dan ook niet dezelfde menselijke natuur aangenomen als wij hebben, maar een nieuwe door God in Maria geschapen menselijke natuur. Hij is wel uit Maria geboren, maar zijn vlees en bloed is niet gekomen uit het vlees en bloed van Maria. Nee, dat is met Hem uit de hemel neergedaald.

Maar, zeiden de gereformeerden, het komt de eer van God te na, dat Hij het werk dat Hij geschapen had, als mislukt zou laten liggen en een nieuwe schepping zou gaan maken. Er is *herscheping*, er is vernieuwing, er is *reformatie*, *het verlossingswerk herstelt het scheppingswerk*. Dezelfde menselijke natuur, die viel, wordt in Christus weer opgericht. Als Christus niet dezelfde menselijke natuur aangenomen zou hebben als die wij bezitten, zijn onze verlossing en verzoening, ons geloof en onze hoop losgesneden van hun wortel. Voor de gereformeerden, schrijft Van 't Spijker, kan er alleen sprake zijn van echte verlossing, wanneer deze zich niet buiten of naast ons aardse bestaan afspeelde, maar daar middenin. Hen ging het om troost, om zekerheid van het heil en de werkelijkheid daarvan midden in ons eigen leven. (Om die reden geven we in artikel 18 van onze Nederlandse Geloofsbelijdenis nogal breedvoerig aandacht geven aan deze doperse dwaling).

Radicale breuk of geleidelijke ontwikkeling?

Hetzelfde verschil van inzicht speelde ook bij de vraag, hoe je aankijkt tegen de wedergeboorte en bekering van de mens. De doperse denklijn ziet in de natuurlijke mens niets van waarde. Als een mens bekeerd wordt, komt er een geheel nieuw door God geschapen mens tevoorschijn, die niets gemeen heeft met de andere mens die daarvoor bestond.

Ook de gereformeerden weten van oude en nieuwe mens, maar zij zien het zo, dat in de vernieuwing door de Heilige Geest dezelfde mens blijft bestaan, dezelfde persoon, hetzelfde 'ik' - met alle verstandelijke vermogens, die God schonk en tot ontwikkeling liet komen, met de wilskracht, die Hij gaf, met alle eigenaardigheden en het karakter dat daarin tot uiting kwam.

De dopers zagen geen doorgaande lijn, geen continuïteit in het menselijk leven, maar een breuk. Bij hen leek het alsof er door de weder-

geboorte een andere menselijke persoonlijkheid kwam. Een persoon die eigenlijk volmaakt moest zijn, waarom zij een strenge tucht toepasten. Dat streven naar volmaaktheid hadden ze ook in hun visie op de kerk. Zij wilden ook hier de volmaakte heiligheid reeds in deze bedeling verwerkelijken.

Ze hebben echter, schrijft Hoekstra, niet begrepen *dat God organisch werkt*. Dat je Gods genadewerk niet los mag maken van zijn scheppingswerk. Het werk van de Zoon niet van dat van de Vader. Ook de kinderdoop is een getuigenis van het organisch verband waarin God de geslachten van zijn kinderen met elkaar doet staan. De kinderdoop roept uit: *"Eerst het kruid, daarna de aar, daarna het volle koren in de aar"* (Marcus 4:28). God schenkt zijn genade en Geest daar, waar je zelf nog niets bespeuren kunt.

Maar juist voor die organische groei van het genadeleven, van het geloof, van het geestelijk leven, hadden de wederdopers geen oog. Ook hier zagen zij het verlossingswerk als iets totaal nieuws en niet als iets dat de geschapen dingen kwam verzoenen met God en ze te reinigen, vernieuwen en heiligen.

Het werk van de Zoon en dat van de Geest

De geschapen dingen verzoenen met God, ze te reinigen, vernieuwen en heiligen - dat is het werk dat God de Heilige Geest als herschepper komt doen in de wereld waarin wij mogen leven. Het werk van de Zoon staat niet los van het werk van de Vader, zo zagen we. Het gaat in de verlossing om de schepping; de verlossing is gericht op het herstel van de schepping. Zo staat ook het werk van de Geest niet los van dat van de Zoon. Zijn herscheppende werk

het werk van de Geest sluit aan bij dat van Christus

staat niet op zichzelf, maar is een uitwerking van het werk van de Zoon, het sluit daarbij aan. Christus zegt: Hij zal niet namens zichzelf spreken, op eigen gezag, maar Hij zal zeggen wat Hij hoort. Het gaat de Geest erom *Christus* in zijn volle heerlijkheid te laten zien en te laten erkennen. Wat de Geest meedeelt, heeft Hij van Christus en uit wat Hij leerde ('neemt Hij uit het Mijne') - Joh. 16: 13-15. Het werk van de Zoon is in de eerste plaats het verzoenen van de zonden. De dopers vonden echter dat de reformatoren daar al te veel nadruk op legden. Zij vroegen vooral aandacht voor de wedergeboorte en de heiligheid door de

Geest. Zo maakten ze het werk van de Geest los van het werk van de Zoon.

Dat werkte ook door in andere dingen. Want wat is verder het werk van de Zoon? Hij heeft de Schrift gegeven: het eeuwige Woord openbaart zich in het geschreven woord. Hij bracht de kerk voort als zijn lichaam. Hij stelde daarin de ambten in. Hij gaf de sacramenten tot tekens en zegels van zijn genade. De dopersen zagen dit alles echter als uiterlijke vormen en zochten het werk van de Geest in andere dingen, los daarvan.

Uitwendig en inwendig

Dat brengt ons bij het derde punt dat ik uit het boekje van ds. Hoekstra naar voren wil halen. Dat is *het sterke onderscheid, om niet te zeggen de scheiding, tussen uiterlijk en innerlijk, uitwendig en inwendig*. Hun basisovertuiging was, dat alleen het hemelse, het geestelijke echte waarde heeft en al het aardse daarbij minstens twijfelachtig moet worden geacht. Daaruit vloeide een zekere geringschatting voort voor de uiterlijke dingen die God gebruiken wil in zijn genaderijk. Voor de zichtbare, tastbare en concrete vormen, waarin God werkt. Neem bijvoorbeeld de Heilige Schrift. Ze is

God is als drie-enig God actief in ons leven

geschreven met natuurlijke middelen als papier en inkt, in menselijke taal en met menselijke gedachtegang. Toch gaf God ons daarin een vastheid, die Christus deed zeggen: *daar staat geschreven!* De dopersen namen daar afstand van. Je moest verder komen dan het 'vleselijke' woord van God, de 'vleselijke' Christus en een 'vleselijke' godsdienst. Het moest volgens hen gaan om de diepere geestelijke betekenis, die de Heilige Geest je onmiddellijk openbaarde en waar je oog voor kreeg door een innerlijke verlichting. De Geest geeft in deze laatste dagen ook heel nieuwe openbaringen buiten de Schrift om. En ook wat betreft de kerk, het ambt, het sacrament komt het niet zozeer aan op de buitenkant, maar vooral op de binnenkant, niet zozeer de vorm, maar vooral de geestelijke inhoud.

Gereformeerden ging en gaat het niet minder om de geestelijke inhoud. Maar niet los van de vormen die God zelf heeft verordend: uiterlijke zaken, tastbaar, zichtbaar, hoorbaar. In die door God gegeven vormen is Christus tegenwoordig met zijn genade en Geest. *Daarin zoeken we het leven, de kracht en de doorwerking van de Heilige Geest in ons hart*. Daarom verwierpen de gereformeerden de doperse tegenstelling

van buitenkant en binnenkant. Zij is bijbels niet te verdedigen en deugt daarom niet.

Geest-elijk leven

Kunnen we in de wereld en de cultuur van vandaag leven met God, dichtbij Hem? Ja, dat kan, omdat de HERE dichtbij ons komt. Zich niet maar af en toe met ons inlaat, maar blijvend met ons meegaat. Hoogverheven is Hij, maar ook nabij wie nederig is van geest, zegt Jesaja (57:15). Als drie-enig God is Hij in ons leven aanwezig: Hij houdt het in stand, Hij verlost het en Hij werkt aan herstel. Zo zijn het dynamische werk van God de Vader en dat van de Zoon en dat van de Geest met elkaar verbonden. Dit biedt een prachtig perspectief dat heel veel betekenissen kan voor hoe wij ons bestaan beleven.

In de wereld waarin we leven komen we veel tegen dat de Bijbel duisternis noemt. De verbondenheid met Christus brengt licht in ons bestaan. Doet ons met Hem sterven en opstaan. Brengt nieuw leven. Nieuw leven dat zich door zal zetten omdat het de kracht van God is, die daarin werkt en het groeien doet naar volwassenheid.

Die beide werkelijkheden zijn nu nog met elkaar verweven, in de wereld om ons heen en in ons eigen leven. Wie denkt op een doperse denklijn, in een vroegere of latere vorm, haalt uit elkaar wat pas straks wordt gescheiden. Hij staat te negatief tegenover het aardse, omdat hij het te weinig waardeert als schepping van God en teveel als beheerst door de zonde en het kwaad. En hij verwacht teveel van het nieuwe leven op korte termijn, waar de Bijbel het christelijk leven tekent als een leven onder de glans van Gods *beloften*, waarvan we de volle vervulling pas later mogen verwachten.

Wij willen daarom recht doen aan wat de Bijbel zegt over de werkelijkheid van ons bestaan. Aan wat Vader, Zoon en Geest bezig zijn te doen in het leven van de gelovigen en in de ontwikkelingen van wereld en geschiedenis. Dat kan ons verder helpen als wij zoeken naar een goede kijk op hoe we mogen leven met God op deze aarde en in deze tijd. Zodat ons concrete leven van elke dag steeds meer geleid wordt door en onder de invloed komt van Gods Geest.

Wees zuinig op ze, ze zijn van mij!

Weid mijn lammeren.

Hoed mijn schapen.

Weid mijn schapen.

Johannes 21:15-17

R.J. Vreugdenhil ■

Wees voorzichtig

'Zul je er voorzichtig mee zijn?' 'Ik ben er heel zuinig op, kijk je goed uit?' 'Het is heel wat dat ik het je toevertrouw, want ik moet er niet aan denken dat er iets mee gebeurt!'

Je kunt je er heel wat situaties bij voorstellen. Een vader geeft z'n autosleutels aan z'n zoon van 18 die net zijn rijbewijs heeft gehaald. Een knul laat z'n buurjongen spelen met z'n bestuurbare vliegtuig. Of oma vindt het goed dat haar klederdracht-pop meegaat naar de school van haar kleindochter, omdat ze daar over kleding werken.

En hoe kostbaarder iets is, hoe duidelijker het erbij gezegd wordt: wees er zuinig op! Kostbaar, omdat het veel geld kost. Pa ziet de rekening van het auto-schade-bedrijf al haast voor zich. Of kostbaar, omdat er een emotionele binding is. Oma heeft die pop zelf weer van haar oma gekregen.

Kostbaar

Dubbel kostbaar is het wat Jezus hier toevertrouwt aan Petrus. Zijn kudde. De mensen die Hij gekocht heeft. Hij heeft er nog maar kort geleden de prijs van zijn leven voor betaald. Dat was zijn motivatie om het lijden te ondergaan. Daarom hield Hij vol aan het kruis. Hij betaalde de hoge prijs. Nu is het zijn eigendom. Gekocht en betaald. Alleen al daarom een kostbaar bezit.

Maar het zijn ook zijn schapen en lammetjes. Daarin klinkt een emotionele band. Een herder heeft zijn dieren lief. Hij kent z'n schapen. De kudde is niet maar een duur bezit, maar iets eigens, iets waar hij zijn hart in legt. Een goede herder zet als het moet zelfs zijn leven in voor de schapen. Elk schaap, elk lammetje is kostbaar, geliefd.

Toevertrouwd

Dat kostbare bezit legt de Heer nu in handen van een Petrus. Het is nog maar net van Hem of Hij vertrouwt het alweer toe aan een ander. Zijn levenswerk laat Hij hier op aarde achter in de zorg van een gewone visser. Hij zelf gaat bijna naar de

hemel. Hij kan niet bij zijn kudde blijven. Toch moet er gezorgd worden. Voor de kudde als geheel en voor schapen en lammetjes afzonderlijk. Jezus laat dat nu over aan mensen. Petrus en de anderen. Menselijk gesproken ligt het resultaat van zijn levenswerk nu in hun ruwe vissershanden.

Herhaalde nadruk

Is het vreemd dat de Heer daar nadrukkelijk bij stil staat? Als wij zoiets kostbaars aan een ander toevertrouwen, zeggen we het ook wel tien keer: wees voorzichtig! Zo herhaalt Jezus het hier ook bij Petrus: besef wel wat dit betekent. Het is mijn kudde die Ik aan jou toevertrouw! Nogmaals, het zijn mijn schapen, mijn lammeren. Zorg er goed voor!

En vooral: liefde!

En daarom ook drie keer die vraag: heb je Mij lief? Pa leent z'n auto ook niet zomaar aan iedereen uit. Zoon krijgt hem alleen mee als Pa erop kan rekenen dat hij er zuinig mee is. Zo krijgt Petrus alleen de kudde toevertrouwd als de Heer erop kan rekenen dat Petrus Hem liefheeft. Liefde voor de Heer is het belangrijkste in de zorg voor zijn kudde. Liefde voor de Heer van wie de kudde is. Daarom liefde voor die kudde. Liefde voor elk schaap en lammetje. Ook voor mankepoot, achterblijver, hardloper en wegrenner. Omdat ze van Hem zijn.

Verantwoordelijkheid

Wat een taak voor Petrus en de anderen. Wat een taak voor ambtsdragers vandaag. Menselijk gesproken heb je de verantwoordelijkheid voor het levenswerk van Jezus: zorgen voor de kudde die Hij voor Zichzelf gekocht heeft. En toch worden er niet een heleboel eisen gesteld. De Heer riep een Petrus en een Johannes, een Thomas en een Paulus. Zo verschillend en toch allemaal inzetbaar. Maar Hij vraagt wel van allemaal één ding: heb Mij lief! Zonder liefde voor Hem kun je die verantwoordelijkheid nooit aan.

Ds. R.J. Vreugdenhil is predikant van de Gereformeerde Kerk te Ijmuiden

Naar de kerk buiten je woonplaats?

wandelen met God

Hij timmert aan de weg. Hij heeft hartgrondig afscheid genomen van de “vrijgemaakte” kerk. Van alles is daar mis, vooral de doop van kleine kinderen. Elke zondag verlaat hij zijn woonplaats. Hij reist dan naar een gemeente, een kleine vijftig kilometer verderop. Een vrije baptistenkerk die explosief groeit. Elke zondag je van je broeders en zusters in je eigen buurt afkeren, wat moet dat hen wat doen!

K. van den Geest ■

Maar goed, zo’n keuze maak je om je geloof. Toch? Er zijn er ook, die zo’n keuze maken om geld. Een familie verhuisde onlangs naar net over de grens. Huizen in Duitsland zijn namelijk goedkoper. Vlak over de grens wonen heeft veel aantrekkingskracht: je geniet de financiële voordelen van het ‘gastland’ maar blijft tegelijk Nederlander en profiteert van de Nederlandse (sociale en onderwijs-) voorzieningen. En: van de Nederlandse kerk. Dan maar elke zondag zo’n vijftig tot tachtig kilometer reizen. Met zo’n inspanning is één keer dan ook wel genoeg! Toch? Wat betekent dat voor je medechristenen in je Duitse straat? Christenen bij jou in de buurt, die je doorde week ontmoet, op zondag achterlaat?

Kerkgrenzen

Hoe is het ooit begonnen? Eens vielen kerkgrenzen samen met stads- en kerkgrenzen. Paulus stichtte door Gods Geest en woord gemeenten in steden. De kerstening van het platteland, het gebied om de steden heen, volgde pas veel later. Dat was, als je de onderzoekers moet geloven, vaak pas in het “Constantijnse tijdperk”, toen de kerk dominerend werd. Alle inwoners van een stad, iedereen binnen de muren, vielen onder de zorg en verantwoordelijkheid van de kerk. Toen het platteland volgde, moesten voor het eerst grenzen worden vastgesteld. Dat was vooral ingegeven vanuit het motief van de zorg: om goed overzicht te houden over degenen die aan de zorg van pastoren waren toevertrouwd, moesten er ‘virtuele’ stadsmuren komen. Totaal geen formalisme dus, maar

praktische noodzaak en vooral gericht op de pastorale zorg. Daarnaast een missionair motief: alle mensen binnen het ‘ressort’ zijn zo voorwerp van het zendingswerk van de kerk.

Tegelijk waren die kerkgrenzen ook een goed middel om de gemeenschap van heiligen, zo mooi beleden in de Apostolische Geloofsbelijdenis, concreet te maken. Gemeenschap der heiligen is verantwoordelijk zijn voor elkaar. Dat is heel mooi, maar de vraag is wel: voor wie ben je dan verantwoordelijk? Voor alle christenen? Ja, zeker. Maar om te beginnen toch allereerst voor diegenen die je ziet, ontmoet, met wie je avondmaal viert. Want zó zet je het goud van die Gemeenschap om in contanten. Want wat koop je voor goud? Met chipknipgeld kun je in de winkel terecht. Dat is ook zo met die mooie Gemeenschap. Goud omzetten in contant geld: zo blijft ’t niet bij mooipraterij.

En zo was er een mooie situatie gegroeid: je burens waren je broeders en zusters. Zolang er geen kerkelijke verdeeldheid bestond, werkte het. We houden ons nu niet bezig met de vraag, hoe dat er toen uitzag. Anders, ongetwijfeld. In ieder geval vast anders dan het beeld dat wij vandaag hebben. Anders dan wat wij er vandaag van verwachten. Maar wat in ieder geval belangrijk is: kerkgrenzen waren geen eng formalisme, maar een middel om die verantwoordelijkheid voor elkaar ook concreet en praktisch te maken.

Gemeenschap der heiligen: samen één in Christus

Bij die mooie term “gemeenschap

der heiligen” praten wij vaak al gauw over “elkaar tot hand en voet zijn”, en zo. Klaarstaan met raad en daad voor je broeder en zuster, je naaste, allereerst in de kerk. Maar Paulus begint in I Kor. 12:12 anders. Hij begint bij Christus. “Want gelijk het lichaam één is en vele leden heeft, en al de leden van het lichaam, hoe vele ook, één lichaam vormen, zo ook...” En dan verwacht je dat hij zegt: zo ook de gemeente. Maar hij zegt: zo ook Christus. Dat is apart! Dat helpt ons om niet bij de grond te blijven in ons denken over de gemeente als gemeenschap. Nee, kijk omhoog: het gaat om Christus! De kerk is niet Christus, maar de kerk is wel van Christus. Heel concreet: geestelijk een stuk van Hem, zijn Lichaam. Niet dat we de gemeente moeten aanbidden, maar heilig is die gemeente wel. Niet om zichzelf, nee, om dat Hoofd, Christus.

Daarom vervolgt Paulus met Christus’ Geest: “want door één Geest zijn wij allen tot één lichaam gedoopt, hetzij Joden, hetzij Grieken, hetzij slaven, hetzij vrijen, en allen zijn wij met één Geest gedrenkt” (I Kor. 12:13). Die woorden moet je even próeven: tot een lichaam dopen, hoe gebeurt dat? Allen tot één lichaam gedoopt: alsof al die mensen aan elkaar zijn gesmeed. Of om in het beeld van dopen (onderdompelen) te blijven: allemaal in één keer overgoten, samen overspoeld. Of als metaal gesmolten en tot één geheel gegoten.

Wat zo opvalt, is het ‘uiterlijke’, het uitwendige van deze beeldspraak. Hier wordt op geen enkele manier aandacht gevraagd voor het persoon-

lijke, de individuele keus. Nee, hier ligt de volle nadruk op het gezamenlijke. Hier geen aandacht voor een innerlijke en bewuste keus, maar een kracht van *buiten* voegt mensen bij elkaar, aan elkaar. “Met één Geest gedrenkt” laat hetzelfde zien: doordrenkt, doornat, samen een spons die gevolgen is.

Het is te veel gevraagd, als we aan deze tekst de vraag stellen: gaat het hier nu om de water- of om de Geestesdoop? Dat zijn weer onze dogmatische termen, onze kerkelijke woorden, waar deze tekst nog helemaal geen weet van heeft. Als Paulus zegt, dat we samengedoopt zijn door één Geest, dan gebruikt hij bewust het beeld van water. Dopen doe je met water. Zo doopt God met Geest. Vallen waterdoop en Gods Geestesdoop samen? Opnieuw moet je dan onze kerkelijke connotaties loslaten. Ja, ze vallen samen: of je nu denkt aan verbonds- of geloofsdoop, ze vallen samen, ja. Want beide spreken van Gods belofte van vervulling. Je hoort er bij dankzij Gods keus voor jou, maar kunt pas voorgoed deel uitmaken van zijn verbond en gemeente, als je uiteindelijk op Gods keus reageert met jouw keus. En zo beantwoordt aan Gods daad van ons samensmeden tot één geheel. Dat lichaam is niet fysiek, maar Geestelijk! De Geest van het Hoofd bewoont het Lichaam. Samen één in Christus.

Samen met je burens naar de kerk

Gemeenschap der heiligen noemen we dat. Een geestelijke band. Maar nogmaals, wat is dat als dat alleen maar ‘in de lucht’ hangt? Mooie woorden vragen om dienstbare daden. Christus volgen, dat is het zoeken van het “welzijn van allen” (I Kor. 12:7)! Niet jezelf zoeken, maar jezelf verloochenen. De naaste, je broeder en zuster, dienen. Het goede zoeken voor die ander, vooral het Geestelijk goede. Gemeenschap van heiligen, dat is niet maar een ervaring die je beleeft op EO-jongeren- en familiedagen, op praise- en zangbijeekkomsten. Dat is dienen, meer doen dan alleen wat fijn is voor jezelf.

Vanuit die Geestelijke band maakt

Paulus de stap naar het praktisch elkaar tot hand en voet zijn: geven, dienen, helpen. Daar ga je dan niet voor op reis om zo je eigen feest te maken, dat doe je in je *naaste* omgeving. Dat kost wat, ook soms het opgeven van jouw ideale kerk. Want een geestelijke band maak je heel fysiek concreet. Niet voor niets spreekt de Bijbel fysiek: de gemeente is een lichaam.

Ik vroeg een jonge vrouw in de supermarkt, waar ik de pindakaas kon vinden. Maar vreemd, ze reageerde helemaal niet. Doof? O wacht, ze stond, zelfs vrij hard, te praten. Tegen wie? O, ze had een telefoon aan haar oor, had ik even niet gezien onder d'r haar. Ze hoorde mij niet? Zag ze me ook niet? Nee, ze keek dwars door me heen, ik was lucht. Ik snapte niet op tijd, dat zij in haar eigen wereld zat, in haar eigen netwerk, haar virtuele wereld. Haar fysieke wereld was er (even?) niet. Zo spreken moderne deskundigen op het gebied van zending en evangelisatie ook van de “netwerkkerk”. Daar moeten we naartoe, want mensen leven in hun eigen netwerken. Die zijn niet langer fysiek bepaald, niet langer aan een plek gebonden. We kenden dat al wel een beetje: we zijn al langere tijd behoorlijk mobiel. Maar met het ‘mobieltje’ (en internet, etc.) is het niet langer van belang, waar je bent. Alleen, hoe moet dat nou met diegenen die niet in zo'n netwerk zitten? Die aangewezen zijn op de burens, familie in de buurt? Ouderen, gehandicapten, zieken, andere mensen die kwetsbaar zijn, doordat ze niet makkelijk hun huis uit komen. Wat te denken van psychiatrische patiënten, maar ook van sommige werklozen, WAO-ers, of minder kapitaalkrachtige mensen? Een oude vrouw belde me. Gevallen, niet in staat op te staan. Had iedereen gebeld, het halve kerkboekje af. Geen mens thuis, allemaal aan het werk... De dominee zal er misschien wel zijn... Laat die er nou zijn! Dominee er op af. De vrouw had een beroerte gehad, deed met haar stok de voordeur open, kroop op handen en voeten naar haar stoel. Daar haar op gehesen, dokter gebeld. Een voorbeeld van zo iemand die afhankelijk is van fysiek netwerk.

Gemeenschap der heiligen. Dat is

mooi, als het betekent dat die ander bereikbaar is. Niet mobiel bereikbaar, via SMS of MSN. Niet virtueel maar echt, in levenden lijve. Bereikbaar om te vragen, waar de pindakaas staat. Oftewel: die met zijn of haar fysieke, lichamelijke handen en voeten (I Kor. 12:14 e.v.) aan de deur kan staan. De kerk is toch een lichaam? Dat is dan toch tastbaar, concreet?

Dat is mijn bezwaar tegen broeder X en zuster Y, die 's zondags met een noodgang ('t is ver en we zijn laat...) het dorp uitrijden, op weg naar hun favoriete kerk. Eigen broeders en zusters de rug toegerend. Of moeten we maar zeggen: leve de kerkelijke verdeeldheid, kun je tenminste je eigen kerk kiezen...?

Dat is ook mijn moeite met die familie die hun Duitse mede-christenen achterlaten en 's zondagsmorgens met net zo'n noodgang naar hun eigen 'vrijgemaakte' kerkje racen. Nagestaard door hun 'Landgenossen', die elkaar aankijken met verbaasde blikken: wat doen die mensen hier eigenlijk? En ik vraag: wat zijn hun motieven? Geld? Of Geestelijke honger? Of een klassiek-vrijgemaakt ware-kerk-geloof...?

Gemeenschap der heiligen: mooi en concreet!

Te mooi haast, die Gemeenschap der heiligen! “Zij is een heilige vergadering van de ware gelovigen, die al hun heil verwachten van Jezus Christus, gewassen zijn door zijn bloed, geheiligd en verzegeld door de Heilige Geest” (NGB art. 2). Wat is dat mooi!

Daarom, omdat Christus door zijn Geest in die vergadering, die gemeenschap woont, geloven wij ook, dat “niemand, welke positie hij ook heeft, zich van deze heilige vergadering afzijdig mag houden (...). Daarom moet ieder zich bij haar voegen en zich met haar verenigen. Zo wordt de eenheid van de kerk bewaard (...) en dient (men) de opbouw van de broeders overeenkomstig de gaven die God aan allen verleend heeft, als leden van eenzelfde lichaam” (NGB art. 28). Wat is dat concreet!

Ds. K. van den Geest is predikant van de Gereformeerde Kerk te Hengelo

Over Genesis 1-3: Douma en Reformanda

E.A. de Boer ■

Voetnoot één

U verwacht het misschien niet van een redacteur van *De Reformatie*, maar ik ben een trouw lezer van *Reformanda*. Waarom ben ik dat? Niet om bij te blijven, want ik hoef 'Persschouw' niet te vullen. Ik ben geen abonnee van het blad, omdat ik de gelijknamige vereniging niet wil steunen. Wel krijg ik het blad regelmatig in kleine stapeltjes van een broeder die het blad wel heeft. Om geïnformeerd te blijven. Hij heeft ook zo 'n zorgen over de kerken, maar peinst er niet over de eenheid te breken. Waarom lees ik *Reformanda* trouw? Omdat daarin broeders en zusters zich laten horen die tot voor kort nog één in geloof en dienst met ons waren. En ook die nog steeds belijdend lid van de Gereformeerde Kerken zijn, maar de zorgen van *Reformanda* delen. Ik voel mij aan beide groepen verwant. Niet omdat ik hun visies deel en zeker niet om de manier waarop die geuit worden. Wel omdat ik hen wil horen. Naar hen wil luisteren.

Ik heb mij dan ook opnieuw voorgenomen om het royaal te zeggen als zij op een bepaald punt gelijk hebben. Zoals deputaten vierde gebod en zondag in het boekje *Zondag, HEERlijke dag* ook geprobeerd hebben. En wel in het 19e hoofdstuk - niet in de rapportversie te vinden, wel aan de publicatie in boekvorm toegevoegd (De Vuurbaak, 2004). Als handreiking. Daarin is geprobeerd op open en inhoudelijke wijze op de argumenten van *Reformanda* inzake vierde gebod en zondag in te gaan. Op een zestal punten uit de discussie is ingegaan. Met - naar we hopen - zorgvuldige weergave van de bijeengelezen argumenten. En met een uitnodiging tot gesprek om tot een consensus te komen, zo mogelijk op die onderdelen. Jammer dat daar in *Reformanda* nog met geen woord melding van is gemaakt (terwijl er anders vele bladzijden over de zaak worden volgeschreven). Laat staan dat er inhoudelijk op gereageerd is. Ik hoop vurig dat het nog zal gebeuren.

Voetnoot twee

Ik lees *Reformanda* om de schrijvers - broeders en zusters - te horen. Ik zal het zeggen als ik meen dat zij een punt hebben. Maar dan kan ik ook niet zwijgen als zij uit de bocht vliegen. In de argumentatie en in de wijze van schrijven. In nummer 11 van de lopende jaargang schrijft

zuster Sita T. Bolt onder de titel 'De sleutel der kennis' over J. Douma's boekje *Genesis*, het eerste deeltje van de serie *Gaan in het spoor van de Bijbel* (zie *Reformanda* jrg. 15, nr. 11 (23 maart 2005), p. 121-124).

Nu had ik Douma's boekje nog niet gekocht, hoewel inmiddels als drie delen verschenen zijn. Ik heb dus van zijn standpunt kennis genomen via de vertolking ervan door mevr. Bolt. Ik laat u meelesen. Het blijkt te gaan over de vraag 'Sprak de slang of sprak zij niet?' zoals de eerste onderkop luidt. Mijn eerste gedachte was: is 'slang' vrouwelijk? Ja, ik ken de vertaling van Paulus' woorden over 'de slang met haar sluwheid' die Eva verleidde (2 Kor. 11:3). Laat ik nu altijd gedacht hebben dat de slang mannelijk was! Men kan mij moeilijk van discriminatie van de vrouw beschuldigen.

Waar het om gaat is: de ondertitel trekt de aandacht van de lezer! Twijfel aan het spreken van de slang is immers 'symbool' - excusez le mot - voor schriftkritiek geworden. We krijgen in het blad geen recensie van Douma's boekje, maar de stelling: 'in dit boekje wordt een oude vraag opnieuw gesteld: Sprak de slang of sprak zij niet?' Het duurt niet lang voordat ds. J.G. Geelkerken uit 1926 ten tonele wordt gevoerd. Haar conclusie is namelijk dat J. Douma bij Genesis 1 niet van historie wil spreken, zoals Geelkerken dat bij Genesis 3 niet wilde. 'Beiden ontkenen de historiciteit van een schriftgedeelte en beiden bezigen de term inkleding' (122). Als zr. Bolt gelijk heeft, mag zij de alarmklok luiden. En gehoord worden in haar weergave en argumenten.

Voetnoot drie

Wat schrijft prof. Douma over de slang? In kleine letter (een aantekening bij het betoog) lees ik: 'Het spreken van de slang (Gen. 3:1) kan op een uitwisseling van gedachten wijzen, die in de nog niet gevallen wereld tussen mens en dier mogelijk was. Het kunnen spreken is dan geen gevolg van de 'schranderheid' van de slang, maar van een gemeenschapsleven tussen mens en dier zoals wij dat niet meer kennen' (*Genesis*, 31). Zr. Bolt haalt Douma correct aan. Vervolgens stelt zij vragen: wat betekent hier 'uitwisseling van gedachten'? Staat dat gelijk met spreken? Was deze uitwisseling van gedachten zintuiglijk waarneembaar? Je herkent hier de woordkeus van de uitspraak van

Assen 1926.

Douma schrijft in heel zijn boekje niets meer over het spreken van de slang dan dit viertal regels in kleine druk. Tenminste, dat neem ik aan zonder het boekje al uit te hebben, omdat de schrijfster anders wel op meer gewezen zou hebben. Daarom gaat zij de ene verwijzing naar de literatuur na die Douma opgeeft: *Gispen, I*, 134, het eerste deel van diens commentaar op het boek Genesis. Als Douma geen argumenten voor zijn stelling geeft, dan moeten die zeker bij W.H. Gispen te vinden zijn. Maar Gispen haalt zelf slechts een zekere dr. Visscher inzake de slang en de mogelijkheid van communicatie aan. Bij de lezeres van Douma's boekje ging een rode lamp branden. Want was die Visscher geen controversieel theoloog? In 1927 heeft deze een boek geschreven over *Het paradijsprobleem* en ging ermee naast Geelkerken staan. Ergo, J. Douma citeert eigenlijk een sympathisant van Geelkerken. Conclusie: de emeritus hoogleraar van de Gereformeerde Kerken gaat naast Geelkerken staan. Zo staat het letterlijk te lezen in *Reformanda*. 'Publiekelijk' (124). Het zoveelste bewijs van schriftkritiek lijkt zo geleverd. Dat zullen de lezers van het blad in binnen- en buitenland denken.

Voetnoot vier

Ik heb Douma's boekje gekocht, de passage en het eerste hoofdstuk gelezen en Gispen erop nageslagen. Wat blijkt? Douma verwoordt het spreken van de slang als 'een uitwisseling van gedachten' à la Gispen-Visscher. Maar wat zegt de verwijzing naar die bladzijde uit dat ene boek meer dan bronvermelding van de vindplaats van de woorden die hij overneemt? Zo gaat een gewetensvol auteur immers te werk. Je geeft de vindplaats op van wat je overneemt én laat zo zien dat je die ander recht wilt doen. Wat zegt Douma eigenlijk? Hij oppert dat het spreken van de slang misschien begrepen kan worden als een uitwisseling van gedachten (en

dat is spreken toch?) die toen tussen mens en dier mogelijk was! Dus niet: de slang 'sprak' slechts in andere zin en dus eigenlijk niet echt. Maar: *in de nog niet gevallen wereld was uitwisseling van gedachten mogelijk*. Tussen mens en dier! Geen enkele ontkenning, maar de belichting van wat toen kon gebeuren (maar wat wij na de val niet meer kennen).

Douma haalt ook aan dat er van 'gemeenschapsleven' tussen mens en dier sprake is geweest. In dit geval contra Gispen die de schrandtheid van de slang noemt als verklaring van haar spreken. Douma zegt - toegegeven: met een wat mistig woord - dat er iets van gemeenschap (dat is toch contact?) tussen mens en dier was, anders dan zij nu nog kennen. *Het kunnen spreken is van dat 'samenleven' een gevolg*. Douma schrijft toch niet: het niet-werkelijk-kunnen spreken? Samengevat: twee maal noemt Douma gewoon het spreken van de slang. Zonder ook maar één vraagteken bij de werkelijkheid ervan te stellen. Hij schrijft:

- het spreken van de slang tot de vrouw kan worden begrepen als een uitwisseling van gedachten, toen (reëel) mogelijk;
- het spreken van de slang heeft plaats gehad in een 'gemeenschapsleven', samenleven van mens en dier in het paradijs.

Het is slechts een suggestie van Douma, te vinden in een aantekening in kleine letter. Als je hem iets wilt verwijten dan kan het dit zijn: dat hij wel iets over Gen. 3:1 schrijft, maar heel weinig. Maar er is geen bewijs geleverd voor een zware beschuldiging, nl. van schriftkritiek. Er zijn spijkers op laag water gezocht. Maar de spijkers die de schrijfster vond, komen uit een andere poel. Ik heb respect voor haar kennis en speurzin. Maar ze heeft met wantrouwen het boek gelezen en de auteur ten onrechte als schriftkritisch te kijk gezet.

Ondertussen dank ik de schrijfster voor de prikkel Douma's boekje te kopen. Ik ga het verder lezen.

Zuidhorn - beroepen: G.A. den Broeder te Pernis-Albrandswaard.

Roodeschool - beroep aangenomen: M.O. ten Brink te Lutten, die bedankte voor Broek op Langedijk en Beilen (i.c.m. Hooghalen)

Wetsinge-Sauwerd i.c.m. Winsum - bedankt voor beroep: J.H. Soepenbergh te Ijsselmuiden

Kampen - Aan de Theologische Universiteit slaagden voor het doctoraal examen de heren C.T. Basoski, wonende te Kampen, T. Rademaker, wonende te Zutphen en M.C. Scholten, wonende te Amsterdam

Assen-Marsdijk (wijk west) - ds. H. Geertsma
Nieuw adres: Martin Luther Kingweg 54,
9403 PA Assen. Tel: 0592-408411

Kelmscott - nieuw emailadres van ds. C. Bouwman: cabouw@iinet.net.au

Looft God om zijn uitbundigheid! (2-slot)

In hun rapport aan de Generale Synode van Amersfoort 2005 bieden deputaten Kerkmuziek een selectie van 120 liederen aan. In het vorige artikel heb ik met betrekking tot deze selectie een aantal opmerkingen gemaakt.

J. Smelik ■

Er worden veel gezangen voorgesteld die een welkome aanvulling zijn op het liturgische liedrepertoire dat momenteel al in gebruik is. Ik pleitte er wel voor dat deputaten voortaan niet alleen gezangen uit het Liedboek toelichten en verantwoorden, maar ook liederen die elders vandaan komen.

Zoals ik aan het begin van het vorige artikel meldde, is een ander belangrijk onderdeel van het rapport: het vraagstuk van de opwekkingsliederen en de vraag hoe de kerken daar in de toekomst mee moeten handelen. Daarover gaat het in dit artikel. Laten we eerst maar met elkaar vaststellen dat dit een ingewikkelde materie is. Deputaten zijn op dit punt ook niet te benijden: ze hebben te maken met zeer tegengestelde wensen, behoeften en opvattingen die zich binnen ons kerkverband manifesteren als het gaat om liturgie en kerkmuziek. Als ik het rapport goed begrepen heb, waren tegenstellingen ook binnen het deputaatschap aanwezig als het ging om opwekkingsliederen.

Dat maakt het lastig om de kerken/synode van een duidelijk en goed onderbouwd advies te voorzien over de koers die gevaren moet worden. Die onenigheid zal ook wel de reden zijn dat het deputatenrapport t.a.v. de materie van het opwekkingslied helaas erg inconsistent en tegenstrijdig is. Bovendien nemen deputaten op dit punt onlogische stappen, zoals ik hieronder zal uitwerken.

Knelpunten

Het zou onzin zijn deputaten te verwijten dat ze niet met een afgeronde en onderbouwde visie zijn gekomen hoe te handelen met betrekking tot het opwekkingslied. Dat hoorde niet

tot hun opdracht en het had bovendien zoveel tijd en energie gevegd dat zij niet meer toe waren gekomen aan de opdrachten die ze wel hadden ontvangen. Het hoogst haalbare op dit moment is dat deputaten aandacht vragen voor de materie en dat ze de knelpunten in kaart brengen. Dat hebben zij gedaan en dat is een goede zaak.

Op pagina 15 van hun rapport stellen deputaten een aantal wezenlijke vragen met betrekking tot evangelicale liederen. De kerken moeten antwoord geven op bijvoorbeeld de vraag of het evangelicale repertoire wel kan functioneren in een liturgische context waarin het gedenken van Gods daden het centrum vormt. Passen liederen waarin ik word opgewekt tot aanbidding daarin wel? Kun je liederen uit het evangelicale repertoire in elke kerkdienst zingen, of is het beter ze te reserveren voor bijzondere diensten (bijvoorbeeld jongerendiensten of andere categoriale diensten)? Veel opwekkingsliederen voldoen niet aan het criterium van een goede woord-toonverhouding, maar dat is bij dat type liederen ook niet relevant. Hoe moeten we als kerken daarmee omgaan? Er zijn problemen met betrekking tot de muzikale vorm van veel opwekkingsliederen: ze zijn te afhankelijk van de instrumentale begeleiding en hebben lange rusten die instrumentaal opgevuld dienen te worden. Opwekkingsliederen lijken bruikbaar voor mensen uit de huidige tijd en cultuur. Maar willen we als kerken meegaan in die huidige tijd en cultuur?

Het zijn heldere en to-the-point-vragen die de problematiek met betrekking tot het evangelicale lied aardig goed in beeld brengen. Terecht schrijven deputaten dat het om vra-

gen gaat "waarop we antwoorden zullen moeten vinden" (pag. 15). Maar dan doet zich het vreemde feit voor dat gaandeweg het rapport die vragen geruisloos naar de achtergrond verdwijnen. Dat begint eigenlijk al op de volgende pagina waar deputaten schrijven: *"Ten aanzien van het evangelicale lied stellen we voor dat de synode opdracht geeft om op een rijtje te zetten hoe dit repertoire een plaats kan krijgen in de gereformeerde eredienst. Hoe willen we dat? In de gewone diensten of alleen in bijzondere diensten? En hoe regelen we het? Ook door selectie en goedkeuring van deputaten en synodes? Of door het geven van informatie over de bronnen en duidelijke criteria aan de hand waarvan liturgen zelf hun keuze verantwoord kunnen maken? Let wel: wat ons betreft is de vraag niet of, maar hoe het evangelicale lied een plaats kan krijgen. Wij vinden dat de gegroeide vraag om deze liederen een antwoord verdient, maar dan een rijper antwoord dan wij nu kunnen geven"*.

Op pagina 15 was het nog de vraag - ook binnen het deputaatschap - of opwekkingsliederen wel in een liturgische context kunnen fungeren waarin Gods woorden en daden het centrum vormen. Op de volgende pagina blijkt dat echter opeens geen vraag meer te zijn. Want daar stellen deputaten dat het wat hun betreft niet de vraag is of het evangelicale lied een plaats in kerkdiensten kan krijgen, maar *hoe*.

Dat kun je vinden, maar je moet dan wel gefundeerde antwoorden geven op de vragen die je zelf een pagina eerder aan de orde hebt gesteld. Daar hebben deputaten zelf terecht aangegeven dat er bijvoorbeeld liturgische implicaties zijn (pag. 15), maar daarover horen we op de volgende pagi-

na's opeens niets meer.

Gesteld dat je het evangelicale repertoire een (volwaardige) plaats naast het kerklied geeft, dan is een reële mogelijkheid dat je die liederen reserveert voor categoriale diensten waarin ze ook tot hun recht kunnen komen. Maar dat zal dan ook consequenties moeten hebben voor de liedbundel die je samenstelt. Want het is voor het praktisch gebruik van de bundel veel logischer en handiger wanneer je liederen voor categoriale diensten in een aparte rubriek plaatst. Ik zie dus niets in het idee van deputaten om dan in een voorwoord aan te geven wat de verschillen zijn tussen kerkmuzikale en evangelicale liederen en door middel van registers hulp te bieden bij het zoeken en gebruiken van liederen (pag. 17). Zoals ik hieronder zal aangeven zie ik er al niets in dat je op landelijk niveau deze liederen gaat selecteren, maar ook het nut om op deze wijze in de bundel dit onderscheid te maken, ontgaat me. Wanneer de liedgeschiedenis iets leert, dan is het wel dat aanwijzingen, verklaringen e.d. via voorwoorden en gebruiksregisters in liedbundels doorgaans hun doel volledig voorbij-schieten.

Als er dan verschillen zijn tussen die liedgenres die relevant zijn voor het *praktische gebruik* van de liederen, dan doe je er goed aan om één en ander concreet in de indeling/rubricering van de bundel te verwerken. Dat is in het verleden in dit soort gevallen wel meer gedaan. En daar was een goede reden voor. Want wanneer je alleen via een voorwoord en registers het onderscheid in genre en gebruik wilt aangeven, dan weet je van te voren dat de liederen in de praktijk toch zonder enig onderscheid gebruikt gaan worden.

Criteria

In hoofdstuk 8 van het rapport doen deputaten voorstellen aan de synode welke vervolgoedragen aan een nieuw deputaatschap gegeven moeten/kunnen worden. Gezien de knelpunten met betrekking tot het evangelicale lied die ze op pagina 15/16 gesignaleerd hebben, zou je een vervolgoedracht verwachten in de trant van: "de synode draagt deputaten op

te onderzoeken of en zo ja, op welke wijze het evangelicale lied een plek kan krijgen in de liturgische praktijk van de gereformeerde kerken". Maar we lezen in hoofdstuk 8 iets heel anders: de synode besluit opnieuw deputaten te benoemen die verder werken aan de selectie van liederen door "...de selectiecriteria zodanig te formuleren dat zij ook bruikbaar zijn om liederen uit het evangelicale repertoire te beoordelen" (pag. 21).

Het is wat merkwaardig geformuleerd, want de criteria zijn nu immers al zo geformuleerd dat ze bruikbaar zijn voor het beoordelen van evangelicale liederen. Het probleem van deputaten is alleen dat veel liederen niet aan de criteria voldoen en dus afgekeurd moeten worden. Daarin wil het deputaatschap verandering. De criteria moeten huns inziens verruimd worden. Nu kunnen we vaststellen dat deputaatschappen vanaf 1999 met de bestaande criteria al diverse opwekkingsliederen geselecteerd hebben. In de *Negentig Gezangen* staan er veertien en in de nu voorgestelde selectie treffen we er ongeveer vijf aan. Blijkbaar werken de bestaande criteria niet zo onverbiddelijk dat elk evangelicaal lied buiten de boot valt: je kunt er blijkbaar zelfs opwekkingsliederen mee selecteren als 'Zie ik sterren aan de hemel staan' en 'Ik bouw op U' (*Negentig Gezangen* 77 en 84).

Wat hier echter belangrijker is, is dat de vraagstukken met betrekking tot het evangelicale lied die deputaten terecht signaleerden, in hoofdstuk 8 opeens helemaal als sneeuw voor de zon verdwenen zijn. Het deputaatschap stelt daarvoor om de criteria zo te wijzigen dat ook evangelicale liederen door de schifting komen. Maar het was toch - ook binnen en volgens het deputaatschap - juist de vraag of dat wel kon? Deputaten hadden toch zelf allerlei theologische, liturgische en kerkmuzikale haken en ogen gesignaleerd met betrekking tot opwekkingsliederen? Bovendien, de bestaande criteria zijn indertijd op de Generale Synode van Leusden 1999 geformuleerd op basis van een bepaalde visie op het kerklied en op de eredienst. Als je criteria

verandert, wat zijn dan de liturgisch-theologische en kerkmuzikale uitgangspunten en gevolgen? Hoe je ook over het gebruik van opwekkingsliederen denkt, het spreekt toch vanzelf dat je dergelijke aspecten serieus onder ogen wilt zien? Daarbij besef ik best dat je niet kunt wachten totdat we met z'n allen inhoudelijk op één lijn zitten voordat je wel of geen opwekkingsliederen vrijgeeft. Maar wat nu dreigt te gebeuren is het andere uiterste: we signaleren wel relevante vraagstukken, maar we gaan vervolgens te werk alsof die niet bestaan.

Met de beste wil van de wereld kan ik niet anders concluderen dan dat deputaten aan de synode vragen om de norm (criteria) maar aan te passen aan de praktijk, aan de behoefte en wensen die in de kerken leven. Nergens in het rapport blijkt in ieder geval dat deputaten andere argumenten hebben om opwekkingsliederen een plaats te geven naast het kerklied. Laat staan dat ze de implicaties van hun standpunt voor de liturgie gewogen hebben.

Wat voor waarde hebben liedcriteria eigenlijk als je ze blijkbaar zomaar kunt veranderen wanneer je constateert dat een bepaald liedtype buiten de boot valt terwijl een groep kerkmensen dat soort liederen juist graag wil zingen in de kerkdienst? Of is dit voorstel van deputaten illustratief voor de algemene ontwikkeling binnen onze kerken dat over liturgie en kerkmuziek steeds eenzijdiger vanuit behoeften en wensen van groepen kerkmensen nagedacht wordt?

Ik ben altijd al behoorlijk sceptisch geweest over criteria om liederen te selecteren, maar als ze op deze manier ook nog eens uitgehold gaan worden, dan geef ik er al helemaal geen cent meer voor. Als je criteria wilt hebben waarmee je zowel opwekkingsliederen als kerkliederen kunt selecteren, dan ben je overgeleverd aan algemene criteria die voor je doel (namelijk het selecteren van liederen) volkomen nietszeggend en onbruikbaar zijn. De criteria werken dan als een zeef die zulke grote gaten heeft dat alles er gewoon doorheen valt en die dus zijn filterfunctie helemaal verloren heeft. Criteria dienen

dan alleen nog maar de schone schijn dat je zorgvuldig en verantwoord bezig bent. Volgens mij kun je een deputaatschap dat liederen selecteert dan net zo goed afschaffen en de liedkeuze overlaten aan de plaatselijke kerken. Want bij nog ruimere criteria krijg je algemene waarheden waarmee elke gemeente heus zelf wel kan bepalen of een lied toevallig niet aan de criteria voldoet.

Hoe dan verder?

Kortom, ik hoop en verwacht dat de synode een nieuw deputaatschap niet zal opdragen om nieuwe criteria te formuleren zodat ook opwekkingsliederen geselecteerd kunnen worden. Voorzover criteria al nuttig zijn, kunnen we de bestaande handhaven. Laten we eerst maar eens serieus aandacht besteden aan de inhoudelijke knelpunten die deputaten ook zelf signaleerd hebben. De afgelopen jaren heb ik daar diverse keren al voor gepleit en heb ik geprobeerd uit te leggen waarom dat geen verspilde tijd en energie is.' Uiteraard ga ik dat hier niet allemaal herhalen, maar volsta ik hieronder met een paar resumerende opmerkingen. Tevens zal ik aangeven in welke richting ik denk met betrekking tot het al dan niet gebruiken van evangelicale liederen.

De makkelijkste oplossing voor vraagstukken ten aanzien van liturgisch te gebruiken liedgenres is natuurlijk er vanuit te gaan dat dit alles een kwestie van smaak is. En over smaak valt niet te twisten, en dus zorg je dat er voor elk wat wils is. Helaas zou dat veel te kort door de bocht zijn. Want discussies over de vraag welke liederen en liedgenres liturgisch bruikbaar zijn, hangen onlosmakelijk samen met opvattingen, wensen en behoeften op het gebied van kerk en theologie. Er bestaat een wisselwerking tussen geloof-liturgie-lied. Je zingt zoals je gelooft en je gelooft zoals je zingt. Het lied is niet slechts *uiting* van wat wij geloven en beleven. Lieder werken ook altijd in de omgekeerde richting: ze bevestigen en voeden ons geloof (zie o.a. Ef. 5 en Col. 3). Ze geven ook richting aan, en zijn

medebepalend voor de wijze waarop we ons geloof belijden en beleven. Lieder en liedgenres vertegenwoordigen altijd een bepaalde spiritualiteit. Zij werken eraan mee om een bepaald type religiositeit present te stellen. En dus is het altijd ook de vraag of, en in welke mate die spiritualiteit en de daarbij behorende theologie in een gereformeerde kerkdienst gewenst is en past. Bij de keuze van liturgisch te gebruiken liederen spelen altijd ook andere dan puur muzikale aspecten een rol. Het reikt echt veel verder dan 'smaak' of 'culturele verscheidenheid'.

Antwoorden op de vraag welke liederen en liedgenres in de liturgie gezongen kunnen worden, komen per definitie voort uit bepaalde opvattingen over de eredienst. Dat maakt dat je lieddiscussies nooit moet isoleren van een bredere liturgische bezinning. Vanuit een ander gezichtspunt geformuleerd: welke liederen en liedgenres men wel of niet in de kerkdiensten wil hebben, wordt in hoge mate bepaald door de visie die men op kerkdiensten heeft. Gezien deze onlosmakelijke relatie hoort bestudering van vraagstukken met betrekking tot het evangelicale lied niet (alleen) bij een deputaatschap Kerkmuziek thuis. De knelpunten zijn hoofdzakelijk liturgisch van aard. En het ligt daarom op z'n minst voor de hand om deputaten Kerkmuziek te laten samenwerken met deputaten Eredienst. Naar mijn inschatting biedt hoofdstuk 7 over 'Liturgie en cultuur' uit het rapport van deputaten Eredienst een goed uitgangspunt om verder over de materie na te denken. Bovendien denk ik dat het zinvol is om het onderwerp 'andersoortige diensten op de zondagmiddag' erbij te betrekken.

Het zou goed zijn wanneer we ons gezangenproject, inclusief vraagstukken met betrekking tot het evangelicale lied, veel meer inkaderen in de brede bezinning ten aanzien van de reguliere zondagse kerkdiensten en hun vormgeving zoals wij die momenteel kennen. En dan doel ik met name ook op de lopende bezinning op de tweede kerkdienst op zondag. Ik denk eigenlijk aan alle manieren en vormen die binnen de kerk

gebruikt worden - of mogelijk zijn - om de Here gezamenlijk te dienen. U kunt denken aan aangepaste diensten voor gehandicapten, welkomstdiensten, jeugddiensten, vespers, cantatediensten, etcetera.

In het kader van een bezinning op deze diensten kun je kijken welke liederen en liedgenres daar goed en zinvol gebruikt kunnen worden. We vergeten maar al te makkelijk dat de vraag of een lied kwaliteit heeft niet alleen bepaald wordt door tekst en muziek. Ook de context waarin het lied klinkt of moet klinken spreekt een woordje mee. Het dekseltje (= lied) moet immers wel op het potje (= in juiste omgeving/soort samenkomst) passen.

En waarschijnlijk zijn er dan verantwoordelijke mogelijkheden denkbaar om ook het evangelicale lied een plek te geven die zowel recht doet aan het type samenkomst als ook aan het liedgenre. Hierbij denk ik dus in de richting om opwekkingsliederen primair te laten fungeren in 'bijzondere' of 'categoriale' diensten waar ze - liturgisch gezien - ook het best passen en het best tot hun recht komen. Tenminste, voorzover daar plaatselijk behoefte aan bestaat

Daarbij geloof ik niet dat het zinvol is om dergelijke liederen door een deputaatschap te laten selecteren. Want nog afgezien van allerlei inhoudelijke aspecten, kun je heel neutraal constateren dat de levensduur van de meeste opwekkingsliederen dermate kort is, dat het jammer van je tijd en energie is om ze op te nemen in een selectieprocedure die in ieder geval drie jaar duurt. Ze zijn vaak allang weer uit de mode of stukgezongen wanneer ze uiteindelijk vrijgegeven zijn. Waarom moet een landelijk deputaatschap eigenlijk liederen selecteren voor alle typen samenkomsten die een kerk houdt of kan houden? In diensten die aangepast zijn aan onze verstandelijke broeders en zusters worden al sinds jaar en dag liederen gezongen die buiten het officieel vrijgegeven repertoire vallen. Waarom zou dat niet zo kunnen blijven? En wanneer we in de toekomst op de zondagmiddag categoriale diensten toestaan en beleggen, zoals in sommige gemeenten al gebeurt,

dan zou je net zo goed kunnen afspreken dat in die diensten ook liederen gezongen mogen worden die buiten het vrijgegeven liedrepertoire vallen.

Wanneer je als kerk dan behoefte hebt aan opwekkingsliederen, dan zul je die ook zelf wel weten te vinden en zul je zelf ook wel weten hoe je ze moet uitvoeren. (In principe kun je zelfs afspreken dat in de middagdiensten ook liederen gezongen kunnen worden die niet landelijk vastgesteld zijn. Maar ik kan me levendig voorstellen dat dat een te grote stap is.)

De mogelijkheid dat kerken voor bijzondere diensten ook buiten het landelijk vrijgegeven repertoire liederen kunnen zingen, heeft nog een ander voordeel. Je hoeft namelijk niet een ellenlange liedlijst te hebben waarop liederen staan voor alle soorten gelegenheden en samenkomsten. Op landelijk niveau kunnen we dan gezamenlijk werken aan een goede bundel kerkliederen die in ieder geval in de diensten op zondagmorgen gebruikt wordt en die ook dient als basis voor andere samenkomsten. Ik besef dat dit ook een bepaalde visie op de zondagmorgendienst veronderstelt waarover nog veel te zeggen zou zijn. Ik geef bovenstaande overwegingen echter vooral om aan te duiden dat er best (m.i.: verantwoorde) oplos-singen te vinden zijn voor vraagstukken over het evangelicale liedrepertoire.

Toekomstige bundel

Ten aanzien van de toekomstige bundel zijn er diverse mogelijkheden, die deputaten opsommen in paragraaf 7.3. Het deputaatschap kiest ervoor om toe te werken naar samenwerking met Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied (ISK) om te komen tot één 'Liedboek voor de Kerken'. Daarbij willen deputaten de mogelijkheid openhouden dat wij in een afzonderlijke bijlage bij dat nieuwe liedboek liederen kunnen toevoegen voor gebruik in onze kerken.

Ik denk dat dit momenteel inderdaad de beste en meest wenselijke optie is. Maar daarbij moeten we er wel ernstig mee rekenen dat het nog vele jaren kan duren voordat het beoogde

nieuwe liedboek van de ISK er is. Binnenkort verschijnt een bundel met de veelzeggende titel *Tussentijds*, die moet dienen als tussenstap op weg naar de vervanger van het *Liedboek*. Zo'n tussenbundel verschijnt niet wanneer men verwacht binnen een paar jaar een nieuwe bundel klaar te kunnen hebben.

Tot die tijd kunnen we gewoon het huidige *Liedboek* gebruiken. Temeer omdat in die bundel al 300 of meer gezangen staan die vrijgegeven zijn of nog worden. Dit grote aantal rechtvaardigt dat je deze bundel gewoon blijft gebruiken tot hij vervangen wordt. Daarnaast zouden we de komende jaren kunnen werken aan een vervanging van onze huidige bundel uit het *Gereformeerd Kerkboek* waarin we alleen gezangen opnemen die een waardevolle aanvulling zijn op de selectie uit het *Liedboek*.

Mijns inziens is het daarbij verstandig om op een andere manier te selecteren dan we nu doen. Terecht schrijven deputaten: "de bronnen van kerkliederen lijken onuitputtelijk" (pag. 16). Dat *lijkt* niet alleen zo, maar dat *is* ook zo. En daar ligt een groot probleem. Je hoeft geen profeet te zijn om te kunnen voorspellen dat deputaten in 2008 of 2011 nog steeds zullen melden dat ze bij lange na niet alle bundels en liederen hebben kunnen bekijken.

Bovendien dreigen niet alleen zij, maar wij allen te verdrinken in een zee aan liederen. Dat gevaar dreigt temeer zolang we ernaar streven om voor alle soorten samenkomsten en gelegenheden voldoende liederen te selecteren.

In de pers en elders hoor ik mensen die best graag gezangen zingen, klagen dat ze het invoeringstempo van het aantal nieuwe liederen niet meer bij kunnen benen. Vorig jaar heb ik in dit blad (24 januari) ook aandacht gevraagd voor het m.i. te hoge tempo waarin nieuwe liederen de kerken in worden gepompt. Liederer krijgen nauwelijks de kans om zich te setten. We dreigen zo oppervlakkig consumptief met liederen om te gaan.

Ik weet dat we heenwerken naar een omvangrijke lijst met liederen, die steeds aangevuld zal kunnen worden en waarvan een gedeelte in onze

nieuwe bundel komt die volgens huidige planning in 2011 vastgesteld wordt. Maar dit systeem werkt mijns inziens niet. Want wat we nu in feite doen is eerst een polderlandschap (= lijst) vol laten lopen met water (= liederen) en vervolgens gaan we in dat polderland nog eens een zwembad (= bundel) bouwen. Het is veel logischer, overzichtelijker en beter uitvoerbaar om eerst een zwembad te bouwen en daar vervolgens water in te laten lopen.

Want er zal nooit een bevredigend einde gevonden worden aan het vinden en selecteren van goede liederen. De lijst zal altijd een torso blijven. Daarom kun je beter eerst zorgen voor een bundel waarin je liederen opneemt die je in ieder geval graag beschikbaar wilt hebben voor de liturgie. En je kunt als synode vooraf best een limiet stellen aan het aantal gezangen die in die bundel opgenomen mogen worden (dus buiten de volledige selectie uit het *Liedboek*). Dat er altijd liederen zullen zijn die je misschien ook wel in de bundel had willen hebben, is nu eenmaal het gevolg van het feit dat de kerk God altijd om zijn uitbundigheid uitbundig in liederen geloofd heeft en nog steeds looft. De keerzijde van weelde en overvloed is dat je moet kiezen.

Als we de komende jaren werken aan een bundel die aanvullend is op het *Liedboek*, hebben deputaten en kerkgangers de handen en de monden meer dan vol. En hoe het moet gaan met nieuwe liederen die na het vaststellen van de bundel ontstaan, kunnen we dan wel weer bekijken. Alles heeft zijn tijd.

Dr. J. Smelik is hymnoloog en post doc onderzoeker aan de Theologische Universiteit te Kampen

Zie www.smelik.net - rubriek 'publicaties' en vervolgens onder 'tijdschriftartikelen'. Het gaat om de volgende drie artikelen: 'Bij het verschijnen van de bundel *Negentig Gezangen*' in: *Eredienst*, 30ste jrg. Nr. 6 (december 2003), pag. 1-9; 'Zingen zoals je gelooft en geloven zoals je zingt' (n.a.v. verschijning van de bundel *Negentig Gezangen*), in: *Gereformeerde kerkbode Groningen, Fryslân, Drenthe*. Nr. 15-9 april 2004, pag. 225-227; 'Negentig nieuwe gezangen' in: *De Reformatie*, 79ste jrg. Nr. 16 (24 januari 2004), pag. 287-290.

Witte plekken en museumbeheer

L.E. Leeftink ■

Een record is gebroken! Tenminste, dat denk ik. Hadden we vorige week nog vijf presentaties van deputaatschappen, afgelopen vrijdag passeerden maar liefst negen rapporten de revue. Als synodeleden worden we echt helemaal ondergedompeld in de vele activiteiten die er in onze kerken plaatsvinden.

Mooi werk. Belangrijk werk. Noodzakelijk werk. En soms ook triest werk. Ten diepste allemaal werk voor God. In dienst van zijn Koninkrijk. Ik moet toegeven: aan het eind van de zaterdagmiddag, in het 19e en 20e vergaderuur vanaf vrijdagmorgen 9.00 uur, zag ik wel eens een synode-lid knikkebollen bij de laatste presentaties. Gelukkig wordt dit verslag ook intern gelezen.

Aan het werk met de kerkorde
De vrijdagmorgen en -middag stonden in het teken van kerkrecht. Dat lijkt misschien niet het meest uitnodigende onderdeel, maar ik kan u verzekeren, dat het echt interessant is. Deputaten Kerkrecht en Kerkorde mochten een toelichting geven op drie onderwerpen uit hun rapport.

Als eerste item kwam de herziening van de Kerkorde aan de orde. De GS van Zuidhorn had deputaten de opdracht gegeven de KO-artikelen over liturgie te herformuleren en te bekijken of andere onderdelen van de KO ook herzien moesten worden. En jawel, dat moest, vonden deputaten. Ze kwamen tot conclusie dat de Kerkorde geen museumstuk mag zijn, maar de kerkrechtelijke kaders moet vastleggen waarbinnen we in de 21e eeuw als kerken gereformeerd willen zijn. En dan ontkom je er niet aan, om de structuur van de KO na 424 jaren (de allereerste Nationale Synode van de Gereformeerde Kerken te Emden in 1571 stelde al een kerkorde vast) geheel te herzien.

Verder hebben deputaten zich gebogen over de plaats van een kerkelijk werker voor bepaalde taken. Principieel is er geen bezwaar tegen het aanstellen van een kerkelijk werker in een gemeente. Maar, kan de terechte vraag zijn: maak je door het aanstellen van alweer een professional in de gemeente de kerkleden niet weer een stukje minder actief?

Tenslotte hebben deputaten onderzocht, of onze kerken in de toekomst ook predikanten kunnen leveren voor geestelijke zorginstellingen en in het gevangeniswezen. Het omzien naar gevangenen en mensen in geestelijke nood wordt in Matteüs 25 door onze Here

Jezus nadrukkelijk aangeprezen. Er zijn knelpunten, met name op het gebied van de Avondmaalsviering. Maar dat mag geen reden zijn om voorlopig maar niets te doen als het om deze witte plekken gaat. Het kunnen wel eens witte velden zijn!

Aan het werk met predikanten

Op de vrijdagmiddag werd het rapport van Deputaten Dienst en Recht besproken. Drie onderdelen van hun werkzaamheden wil ik hier even noemen.

Allereerst zorgen deze deputaten voor de werkbegeleiding en nascholing van predikanten. Dominees die pas beginnen in hun eerste gemeente krijgen de eerste jaren een ervaren predikant als mentor toegewezen. Ervaren predikanten lopen het risico dat ze op hun routine gaan drijven. Om bij de tijd te blijven is blijvende scholing heel belangrijk. Deputaten willen zowel het mentoraat als de nascholing uitbreiden en meer verplicht stellen.

Verder hebben deze deputaten veel tijd gestoken in het begeleiden van predikanten en kerkenraden die problemen met elkaar hadden. In de afgelopen drie jaar werd er in 19 situaties persoonlijk door hen bemiddeld. Dat heeft in 75% van de gevallen ertoe geleid, dat de verhoudingen zijn hersteld of dat de predikant een beroep kreeg naar een andere gemeente.

Helaas leidde het toch nog in vijf kerken tot losmaking van de predikant. Als deze 'stille diplomatie' er in de toekomst aan meewerken kan, dat er minder vaak een crisis uitbreekt in een gemeente, is het alleen maar winst.

Verder willen deputaten graag dat er een Steunpunt Kerkelijke Beheerszaken komt. Het initiatief ligt bij het Platform van Commissies van Beheer. Die wil zichzelf omvormen tot een vereniging van kerken, die dit professionele Steunpunt willen oprichten. Veel afgevaardigden hebben zo hun aarzelingen bij een nieuw parallel-verband. Aan de andere kant zien veel synodeleden het nut wel in van deze clustering en opwaardering van het Platform van CvB's. Wordt vervolgd dus!

Aan het werk met andere kerken

En dan het rapport van Deputaten Kerkelijke Eenheid. In dit rapport komen drie belangrijke onderwerpen aan de orde: de kontakten met de CGK, de kontakten met de NGK en de voorstellen om nieuwe kaders voor plaatselijke samensprekingen op te stellen.

Ja, u leest het goed: voorstellen - meervoud!

Deputaten zijn het samen eens over het feit dat de oude kaders die in 1996 zijn opgesteld, vervangen moeten worden. Maar ze verschillen van mening over de vraag, hoe het nieuwe kader eruit moet zien. Daarover een volgende keer meer.

Deputaten maakten verder duidelijk, hoe het met de kontakten met de CGK en de NGK staat.

De eenheid die we bij de CGK herkennen, is een schriftuurlijke, confessionele eenheid. Dat blijft overheersen, ook al lijkt het landelijke gesprek wat te stagneren. Die eenheid blijkt ook uit hoe de CGK de wacht betrekken bij die gereformeerde leer: bij publicaties die het Schriftgezag raken, wordt het kerkelijk gesprek gevoerd. Dan gaat het er niet om, wat wij als GKV van bepaalde opvattingen vinden, maar of we voldoende vertrouwen hebben dat de CGK opkomen voor het gezag en de betrouwbaarheid van Gods Woord. En dat is tot nu toe duidelijk wel het geval naar het oordeel van de deputaten.

In de kontakten met de NGK is er sprake van gemengde gevoelens. Deputaten stellen voor als synode 'met dankbaarheid' kennis te nemen van het feit dat de NGK hebben uitgesproken dat ze zich willen blijven bezinnen op de inhoud en de grenzen van de christelijke leer. Aan de andere kant hebben de NGK vrij gemakkelijk en met voorbijgaan aan de nadrukkelijke geuite gevoelens van de CGK en de GKV het ambt van predikant en ouderling definitief opengesteld voor de zusters in de gemeente. Daarover zijn deputaten erg teleurgesteld. Maar in tegenstelling tot de CGK stellen deputaten niet voor om deze 'teleurstelling' als synode openlijk uit te spreken.

Aan het werk in de kerk

Tsja, en dan ben ik alweer halverwege met nog zeven deputaatschappen te gaan. 't Is oneerlijk verdeeld in de wereld, en dus ook in dit verslag, maar het moet allemaal wat korter en krachtiger.

Deputaten *Relatie Kerk en Overheid* komen met het voorstel om de voorzitter van de generale synode na afloop van de synode in hun deputaatschap te benoemen. Dan hebben we als kerken een representatief gezicht naar buiten toe, bijvoorbeeld bij koninklijke aangelegenheden. Nu vond ik in de afgelopen jaren het gezicht van ds. J. Ophoff ook heel representatief, maar inderdaad, hij was nooit synodepreses geweest.

Deputaten *Archief en Documentatie* hebben in 10 jaar het Archief & Documentatie-Centrum goed op de kaart weten te zetten. Zowel binnen de kerken als in de universitaire wereld. Een belangrijk aspect van hun werk is de digitalisering van heel veel archiefstukken. Zo wordt in ons informatietijdperk het heden zelfs af en toe

weer ingehaald door het verleden!

Deputaten *Seksueel Misbruik in kerkelijke relaties* hebben in de afgelopen jaren hard gewerkt aan de oprichting van een Meldpunt en het instellen van een klachtencommissie + een beroepscommissie. Die functioneren nu tot tevredenheid. Hoewel, het is schrijnend om het zo te zeggen, want we zouden met elkaar toch het liefst willen, dat ze niet hoefden te functioneren. Helaas wijst de praktijk uit, dat 1 op de 10 kerkelijk werkers (ambtsdragers en andere officiële functies) minstens één keer in zijn leven de grenzen van het toelaatbare overschrijdt. Om dat percentage naar beneden te krijgen, is ook preventie nodig. Deputaten willen daarom graag voor nog één periode herbenoemd worden om voorlichting te geven aan potentiële slachtoffers, potentiële daders en de kerkelijke opleidingen. Want: 'de daders vergeten, de slachtoffers nooit'. En omgekeerd: 'de slachtoffers vergeten de daders nooit.'

De naam geeft het al aan waar Deputaten *Generaal-Synodale Publicaties* zich mee bezig houden. Met de uitgave van het Gereformeerd Kerkboek, met de uitgave van de Acta, met het in de lucht houden van de GKV-website, met de communicatie tussen deputaatschappen onderling en hun PR naar de kerken. Over elk onderdeel valt veel te vertellen: wat zet je wel en niet in de nieuwste editie van het kerkboek? Waarom zou je de officiële Acta digitaal uitgeven? Hoe maak je de GKV-website actueel en kunnen de plaatselijke gkv-websites er herkenbaar aan gelinkt worden? Een interessante vraag is ook: hoe zit het met de auteursrechten van de psalmen en gezangen als in de kerk een beamer gebruikt wordt?

Werken aan opbouw en uitbouw
Tenslotte presenteren drie toerustende deputaatschappen hun rapport.

Deputaten *Steunpunt Gemeenteopbouw* constateren dat onze kerken in een meerstromen-landschap zijn veranderd en op zoek zijn naar een goede, gereformeerde balans daarin. Daarom willen ze in de komende jaren zich graag blijven inzetten om de kerken toe te rusten. Speerpunten zijn daarbij de toerusting van jongeren onder het motto 'Serving the next generation' en het oprichten komen tot een 'Steunpunt Pastoraat' voor ouderlingen. Deputaten *Aanvullende Steunverlening Evangelisatiewerk* hebben in de afgelopen jaren de evangelisatieprojecten in Gent, Maastricht, Venlo en het Amstelproject begeleid, en vanaf deze periode niet alleen financieel, maar ook inhoudelijk. In de komende jaren wil ASE zich vooral bezig houden met twee inhoudelijke punten. Allereerst over de vraag, op welke termijn van een ASE-kerk verwacht mag worden dat ze financieel zelfstandig mag zijn of, als dat niet lukt, als hulpbehoevende kerk overstappen moet naar art 11 KO. En de tweede vraag waar ASE zich op wil bezinnen is, onder welke voor-

waarden kerken met nieuwe projecten kunnen beginnen en hoeveel jaren we als kerken een bepaald project moeten blijven steunen. Want witte plekken zijn er genoeg. Maar zijn het ook altijd witte velden?

Als laatste presenteerden Deputaten *Toerusting Evangeliserende Gemeente* hun rapport. Zij willen graag de komende jaren de mogelijkheid onderzoeken om theologisch geschoolde evangelisatiewerkers in algemene dienst te nemen. Vanuit de gemeentes is er namelijk steeds vaker behoefte aan langdurige begeleiding. En dan vraagt men zowel om een inhoudelijke bijbels-theologische visievorming als om deskundige hulp bij de praktische realisatie van een project.

Wat een werk!

Ja ja, wat een werk gebeurt er in de kerk! Eén ding is duidelijk: het kerkverband is geen stoffig museumstuk, maar net zo springlevend als de plaatselijke gemeente. Daarin ligt ook de kracht van al dat kerkelijk werk: als het gebeurt in het belang van de kerken.

Ds. L.E. Leeftink is predikant van de Gereformeerde Kerk te Nijmegen en op dit moment verslaggever van de Generale Synode.

Lied van de week:

Het Lied van de week voor zondag 1 mei is gezang 39 uit de bundel *Negentig Gezangen*. Een bespreking daarvan heeft gestaan in nummer 33 van jaargang 78.

**Zij kent alleen
begerige
blikken**

**...maar God kijkt
naar haar met liefde**

**Red een kind van
PROSTITUTIE**

Help al mee voor € 9,- of € 18,- per maand
Tel. 038 - 460 46 48 **www.redeenkind.nl**
Red een Kind helpt al meer dan 36 jaar kinderen in de derde wereld

 Red een Kind

George Stephensonstraat 11
8013 NL Zwolle
E-mail info@redeeenkind.nl
GIRO 1599333

Vrijwilligers
beter verzekerd

Donatus verzekert kerken, al meer dan 150 jaar. Maar wist u dat we ook speciale verzekeringsproducten voor kerken hebben? Bijvoorbeeld voor kostbaarheden, ramen, inventaris, aanstraalverlichting, enzovoort. Als onderlinge verzekeringsmaatschappij houden we de premies laag. Sterker nog, we restitueren zelfs een groot deel. Nog geen speciale vrijwilligersverzekering van Donatus? Vraag een vrijblijvende offerte aan.

Postbus 500, 5240 AM Rosmalen
info@donatus.nl www.donatus.nl
tel. 073 - 5221700

donatus

Kerkgebouwen ook
beter verzekerd

Postbus 500, 5240 AM Rosmalen
info@donatus.nl www.donatus.nl
tel. 073 - 5221700

donatus

Kostbaarheden ook
beter verzekerd

Postbus 500, 5240 AM Rosmalen
info@donatus.nl www.donatus.nl
tel. 073 - 5221700

donatus